

Актуальні проблеми вивчення та збереження біорізноманіття

Володимир ДОМАШЛІНЕЦЬ

*Міністерство екології та природних ресурсів України;
domashlinets@menr.gov.ua; вул. Урицького, 35, м. Київ.*

Розуміння давно відомої аксіоми, що біорізноманіття є найважливішою і необхідною складовою для забезпечення добробуту і сталого розвитку людства, поступово стає одним із пріоритетів державної політики багатьох країн світу і предметом обговорення на міжнародних конференціях. Свідченням цього є ряд резолюцій, схвалених Генеральною Асамблеєю ООН, присвячених проблемам біорізноманіття: 55/201 від 20.12.2000 р., 61/204 від 20.12.2006 р., 62/194 від 19.12.2007 р., 63/219 від 19.12.2008 р. та ін. Резолюцією 61/203 від 20.12.2006 р. Генасамблея ООН проголосила 2010 рік Міжнародним роком біорізноманіття, а Резолюцією 65/161 від 20.12.2011 р. 2011–2020 роки оголошено Десятиріччям біорізноманіття.

Конвенції про біологічне різноманіття (КБР) відведено основну роль у реалізації резолюцій ООН щодо збереження та невиснажливого використання біорізноманіття на глобальному та регіональному рівнях. Україна є Стороною КБР з 1994 року. Україна також приєдналася до ряду інших міжнародних договорів у сфері охорони дикої фауни і флори, що мають свої специфічні цілі і завдання (Боннська, Бернська, Рамсарська, Карпатська конвенції, CITES тощо).

Виконання зобов'язань в рамках КБР та інших міжнародних договорів на національному рівні в країнах, які до неї приєдналися, у тому числі в Україні, залежить не тільки від скоординованої роботи державних органів влади, відповідальних за їх виконання, але й від діяльності профільних наукових установ. Положення міжнародних екологічних договорів, рішення їх керівних органів мають перш за все братися до уваги під час планування і розроблення програм досліджень, підготовки наукових кадрів відповідних наукових організацій, особливо державних.

З урахуванням положень КБР та інших міжнародних екологічних договорів, доцільно виділити деякі актуальні проблеми в галузі вивчення та збереження біорізноманіття, вирішення яких потребують залучення установ НАН України та інших наукових інституцій:

- виконання Стратегічного плану Конвенції про біорізноманіття на 2011–2020 роки, прийнятого на 10-й нараді Конференції Сторін КБР (Нагоя, Японія, 18–19 жовтня 2010 р.);
- дослідження сільськогосподарського, лісового, гірського, морського та прибережного біорізноманіття, біорізноманіття внутрішніх водойм, сухих та субгумідних земель, ґрунтів, виконання відповідних планів робіт в рамках КБР;
- виконання Глобальної таксономічної ініціативи, в тому числі складання контрольних списків різних таксономічних груп флори та фауни;
- виконання Глобальної стратегії збереження рослин;
- розроблення методів сталого управління природними екосистемами, застосування екосистемного підходу;
- дослідження ролі в екосистемах чужорідних видів та розроблення відповідних методів їх контролю, участь у Глобальній програмі КБР щодо інвазійних видів;
- розроблення і впровадження методів сталого використання біорізноманіття різних типів екосистем, у тому числі із застосуванням традиційних знань, шляхом передачі технологій;
- вивчення впливу зміни клімату на компоненти біорізноманіття, у тому числі на мігруючі види диких тварин, розроблення методів мінімізації такого впливу;
- визначення індикаторів біорізноманіття та методів їх застосування;
- вартісна оцінка екосистемних послуг та біорізноманіття, розроблення на цій основі нових методів стимулювання заходів збереження та сталого використання дикої фауни і флори;
- розроблення і впровадження методів зниження втрат біорізноманіття та його відновлення, у тому числі відповідних планів дій;
- збереження та відновлення екосистем, що надають найважливіші послуги;
- дослідження проблем щодо генетично модифікованих організмів;
- дослідження з тематики доступу до генетичних ресурсів, справедливого і рівного розподілу вигод від їх використання;
- вивчення впливу торгівлі на стан популяцій видів тварин і рослин;
- дослідження впливу антропогенних чинників на мігруючі види та розроблення методів контролю таких чинників;
- вивчення шляхів розповсюдження хвороб дикими мігруючими тваринами;
- виконання Глобальної ініціативи КБР щодо публічної освіти та поінформованості щодо біорізноманіття;

- забезпечення підготовки кадрового потенціалу з питань, що відносяться до біорізноманіття.

Таким чином, процеси швидкого розвитку розгалуженої міжнародно-правової системи збереження, невиснажливого використання та відтворення біорізноманіття, активна участь України в них як повноправного суб'єкта міжнародного права, створили фундамент для координації, оптимізації і встановлення пріоритетів під час планування і проведення відповідних наукових досліджень на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Домашнінець В. Г. Нова глобальна стратегія збереження біорізноманіття // Екологія, довкілля та природокористування в Україні. – Київ: Престиж Медіа Інформ, 2011. – С. 160–161.

Конвенція про біологічне різноманіття. – www.cbd.int.

Конвенція про збереження водно-болотних угідь міжнародного значення, головним чином, як середовище існування водоплавних птахів. – www.ramsar.org.

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. – www.cms.int.

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. – www.cites.org.

Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. – http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/bern/default_EN.asp?

Конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. – <http://www.carpathianconvention.org/index.htm>.

UNGA Resolution 55/201 of 20.12.2000 (A/RES/55/201) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/55/201&Lang=E>.

UNGA Resolution 61/203 of 20.12.2006 (A/RES/61/203) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/61/203&Lang=E>.

UNGA Resolution 61/204 of 20.12.2006 (A/RES/61/204) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/61/204&Lang=E>.

UNGA Resolution 62/194 of 19.12.2007 (A/RES/62/194) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/62/194&Lang=E>.

UNGA Resolution 63/219 of 19.12.2008 (A/RES/63/219) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/63/219&Lang=E>.

UNGA Resolution 65/161 of 20.12.2011 (A/RES/65/161) // Convention on Biological Diversity. – <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/65/161&Lang=E>.